

Sára Flemrová: *Latinský překlad hebrejské konstrukce infinitivu absolutního a finitního tvaru slovesa v Jeronýmově Vulgátě*

Bakalářská práce Sáry Flemrové sleduje, jak vyplývá z jejího názvu, způsoby překladu jedné hebrejské konstrukce do latiny, její dosah je však mnohem větší, neboť je zároveň významným příspěvkem do širší diskuse týkající se pořadí vzniku jednotlivých knih Vulgáty a vývoje Jeronýmovy překladatelské metody.

Práce je zcela logicky členěna do čtyř kapitol. Krátká úvodní kapitola zdůvodňuje volbu tématu práce a popisuje, jak je strukturována. Druhá kapitola obsahuje významné informace o Jeronýmově životě (zde je třeba vysoce ocenit stručnost a jasnost – ač by k tomu právě tato kapitola mohla svádět, autorka práci nijak zbytečně nenatahuje a ze životopisných údajů vybírá jen ty, které jsou pro téma práce přímo relevantní; čistě technická připomínka: stačilo by v poznámce jednou odkázat na literaturu, ze které jsou životopisné údaje čerpány – není třeba citovat pro každou jednotlivou informaci zdroj – viz pozn. 5 a další), dále o vzniku Vulgáty a o Jeronýmově překladatelské metodě (nikoli „metodologii“, jak je vícekrát uvedeno).

Třetí kapitola obsahuje výklad o hebrejské konstrukci infinitivu absolutního + finitního tvaru slovesa (IA + FT), která je předmětem práce. Je nutno autorku pochválit, že dokázala vyložit podstatu této konstrukce opět maximálně stručně, a přesto zcela srozumitelně i pro toho, kdo hebrejštinu vůbec neovládá; jen málokdy bych potřebovala některé formulace dovysvětlit (např. str. 12: „Nominální funkce zahrnuje případy, kdy IA stojí na místě větných členů v roli podmětu, předmětu či přísudku...“; str. 13: „Joüon upřesňuje, že zintenzivnění se týká modálního významu, který záleží na povaze celé fráze.“) V seznamu významů vyjadřovaných IA na str. 13–14 by ne-hebraista ocenil vedle literárního překladu i překlad zcela doslovný, s označením lingvistických kategorií.

Čtvrtá kapitola přináší výsledky vlastní práce autorky. S. Flemrová provedla excerpci všech výskytů konstrukce IA + FT v hebrejské Bibli a jejích překladů ve Vulgátě, roztřídila latinské překlady do 10 skupin (s podskupinami) podle použité latinské konstrukce, a u každé z nich hodnotí, zda se jedná o konstrukci „hebraizující“, nebo „nehebraizující“. Jako kritérium pro toto dělení zvolila, zda latinská konstrukce obsahuje nějaký pleonastický tvar. Je to přístup dle mého názoru naprosto správný a je třeba ocenit, že autorka nepostupuje mechanicky, nepřizpůsobuje interpretaci jednotlivých případů nějaké apriorní představě a nezamlčuje, že některé případy jsou sporné. Prakticky ve všech jejích hodnoceních (tj. zda daná konstrukce je, nebo není pleonastická, a tedy je, nebo není „hebraizující“) bych jí dala za pravdu, byť mnohdy – a to je dle mého názoru hlavní nedostatek posuzované práce – nedokáže svá hodnocení dobře teoreticky zdůvodnit a omezí se na velice vágní konstatování, že je nějaká konstrukce pro latinu „nepřirozená“, „netypická“, „zvláštní“ apod., aniž by se taková tvrzení nějak pokusila podložit. Na její obranu však zároveň rovnou dodávám, že latina nedisponuje takovými databázemi, v nichž by bylo možné zadávat dotazy např. na vyhledání tzv. *figura etymologica* nebo spojení participia a finitního tvaru jednoho slovesa apod. Autorčina hodnocení tedy mnohdy ani nemohou být jiná než do značné míry intuitivní, založená pouze na vlastní zkušenosti s latinskými texty, podpořená tím, co se o podobných

konstrukcích píše (resp. spíše nepíše) v akademických gramatikách. Nicméně podobně vágních vyjádření by bylo bývalo dobré se vyvarovat.

Výsledkem práce s jazykovým materiálem ovšem není jeho pouhá klasifikace, nýbrž v jejím důsledku podle mého názoru velice podstatný příspěvek do mnohem širší debaty týkající se pořadí, v jakém byly jednotlivé knihy Vulgáty překládány. Stávající teorie pracují s představou, že Jeroným směřoval ve své praxi od překladů doslovných k překladům volnějším. Výsledky práce Sary Flemrové tuto teorii zcela podporují: v knihách považovaných za starší je radikálně vyšší procento hebraizujících překladů konstrukce IA + FS a jejich poměr v novějších překladech zřetelně klesá.

Věcné připomínky do diskuse:

- str. 19: „jeho funkce tedy nejspíš spočívá jen ve **zdůraznění** slovesného děje“ (+ termín „zdůraznění/intenzifikace“ *passim*) – jedná se o pojem, který se často v gramatikách uvádí jako pokus o vysvětlení gramatických i lexikálních elementů, jejichž funkce je ve skutečnosti spíše nejasná; bylo by dobré pokusit se nějak promyslet, v čem by „zdůraznění“ případně mohlo spočívat, jakým způsobem ho daný prostředek dociluje a proč vůbec v daném kontextu má být něco zvlášť zdůrazněno;
- poznámka ke konstrukci participium prézentu + finitní tvar téhož slovesa v latině: ač, jak autorka práce správně uvádí, se v klasické latině taková konstrukce neužívá, je možné ji považovat za smysluplnou, pokud přiznáme participiu prézentu (jakožto imperfektivnímu tvaru par excellence) konativní význam; pak výrazy typu *faciens faciet* znamenají něco jako „snaže se udělat udělal to“, tj. „plánovaně / záměrně / skutečně to udělal“, neboli jedná se vlastně velice výstižný převod hebrejské konstrukce (nakolik jsem schopná jí porozumět); ještě snazší k porozumění je pak případ, kdy je latinské finitní sloveso záporné: *redimens non redimet* „ač chce vykoupit, nevykoupí“ (nicméně přesto spolu s autorkou považuji tyto konstrukce za „hebraizující“).

Shrnutí:

1) Pozitiva

- skvělá volba tématu (školitelka je pouze schválila); S. Flemrová ideálně zkombinovala své tři studované obory (latinu, hebraistiku a obecnou lingvistiku) a dokázala se strefit do tématu, které je na jednu stranu zpracovatelné a „uzavřitelné“ v rámci bakalářské práce, na druhou stranu má ale širší význam jako kamínek do mozaiky mnohem obecnější a velice zásadní otázky (z tohoto důvodu bych také rozhodně doporučovala publikaci výsledků);
- samostatně vypracovaná a fungující metoda;
- úsporné a srozumitelné vyjadřování, nerozbihavost a koherentnost textu;
- poctivá vědecká práce (způsob kladení si otázek i schopnost přiznat nejistotu a argumentovat sama proti sobě).

2) Negativa:

- stručnost a hutnost textu jde někdy až na hranici srozumitelnosti (např. str. 25: „Nakonec jsem se však držela zásady, že zachování formy hebrejské konstrukce patří mezi doslovnější překlady nehledě na přijatelnost pro latinu...“);
- na některých místech bych ocenila i věcně podrobnější výklad (např. pozn. 44: „... tato konstrukce má značně odlišný význam... a její zohlednění by bylo zbytečné

- komplikované...“ – nepochybuji o tom, že má autorka dobrý důvod takto postupovat, ale i tak bych ocenila, kdyby jej aspoň stručně naznačila);
- časté vágní formulace (překlad je „(ne)přirozený“, „atypický“, „zvláštní“, „přijatelný“, „logický“, ...);
 - místy je znát spěch při zakončování práce (např. na str. 20 je porušený text: „Kdyby tedy Jeroným chápal *neder* jako substantivum. Jenomže...“ (a i celý následující odstavec je obtížně srozumitelný, pozn. 55 navíc do značné míry dubluje to, co je uvedeno v textu nahoře, apod.);
 - subjektivní styl je pro mě osobně na některých místech už na hraně (celkově bych alespoň mírně ubrala množství formulací v 1. osobě);
 - v některých částech textu jsou příliš krátké odstavce a zdají se být odsazovány poněkud nahodile (odstavce by měly mít svůj vlastní začátek a konec).

To, co považuji v práci za nedotažené, jsou pouhé formality, které by bylo snadné odstranit. Naopak pozitivní stránky textu svědčí o skvělých předpokladech pro vědeckou práci. Autorka zpracovala svůj text zcela samostatně, od volby tématu až po jeho finální podobu, a to až do té míry, že školitelka viděla výsledek práce až po jejím odevzdání a neměla možnost do konečné verze jakkoli zasáhnout. Sice se nedomnívám, že je takový přístup k psaní závěrečné práce ideální (práci by bývalo možné ještě vycizelovat a S. Flemrová by se měla takového přístupu při psaní dalších závěrečných prací rozhodně vyvarovat), nicméně s ohledem na výsledek je nakonec nutno i toto brát jako velké pozitivum – to, že studentka dokáže práci zpracovat do této podoby zcela samostatně, je obdivuhodné. Doporučuji proto práci k obhajobě a předběžně navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 20. srpna 2018

doc. Lucie Pultrová, Ph.D.
(školitelka)